

Fynske Årbøger 1990

UDGIVET AF

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

ODENSE 1990

Illustrationen på omslaget:
Kongshøj Hammerværk,
tegnet af Frode Lund 1937.
(Jvf. artiklen si. 83 ff.).

Manuskripter, der ønskes optaget
i årbogen, bedes sendt til:
Lektor Hans Henrik Jacobsen,
Hyrdinden 5, 5270 Odense N.,
til hvem også henvendelser i
redaktionelle anliggender
bedes adresseret.
Skriftudvalget består af:
fhv. landsarkivar, dr.phil. Anne Riising,
dommer Julius Paulsen,
sognepræst Jens Rasmussen
og lektor Hans Henrik Jacobsen (redaktør).

Indhold

<i>Hans Henrik Jacobsen</i> : Loger i det fynske område	7
<i>Knud Aarup</i> : Alt vel på Vestfyn. – Biskop Jacob Madsens »spejlvendte« kirketegninger	33
<i>Jørgen Elsøe Jensen</i> : Skipperkøbmandsbyen Ærøskøbing – et byplanstudie	38
<i>Bjørn Westerbeek Dahl</i> : Erik Dahlberg og Nyborg. – Et bidrag til Nyborgs ikonografi og fæstningshistorie i 1600-tallet	53
<i>Ole Nederland</i> : Kompagnichef for Christian IV – fæstebonde i Munkebo. Om Thomas Christensen og hans rolle som »Gøngelhøvding« i Bjerger herred	69
<i>Per Grau Møller</i> : Kongshøj Hammerværk – et fynsk landindustrielt anlæg	83
<i>Hans Henrik Jacobsen</i> : Hvor i Serup lå friskolen?	107
Aage Fasmer Blomberg (1904–1990) in memoriam	110
Ny lokalhistorisk litteratur	112
Navneregister	119
Foreningsmeddelelser	122
Forfattere til årbogens artikler	126

Orientering om ny lokalhistorisk litteratur

Dansk industri efter 1870: Carl-Axel Nilsson og Hans Kryger Larsen: Forbrug og produktion af industrivarer. Odense Universitetsforlag 1989. 295 si. Pris i abonnement: 198 kr. pr. bind. Pris i løssalg: 268 kr.

Værket om dansk industri siden 1870 består af 6 bind, hvoraf det første er omtalt i Fynske Årbøger 1989. Nu foreligger andet bind om forbrug og produktion af industrivarer, og det slutter sig smukt til det første. Analysen begrænses til udvalgte vareområder: alkohol og tobak, fodtøj, cykler, cement, maskiner til landbruget og industrien samt fra nyere tid hjemmeelektronik og husholdningsmaskiner. Flere fynske virksomheder har gjort sig gældende på disse områder, og som i første bind bemærker man, at en væsentlig del af billedmaterialet er af fynsk oprindelse, udlånt af Lokalhistorisk Afdeling af Odense Centralbibliotek. De to efterfølgende bind behandler emnet »industri, stat og samfund«.

Per Boje og Hans Chr. Johansen: Altid på vej. Albani Bryggeriernes historie 1859-1984. Odense Universitetsforlag 1989. 357 si. Pris: 248 kr.

Der er tale om et solidt og grundigt stykke industrihistorie, og værket fremtræder som en formel publikation. Det kom på bedding i anledning af den odenseanske virksomheds 125-års jubilæum i 1984, og vi følger det fra starten i 1859 og frem til vor tid. Der er ikke kun tale om en enkelt virksomheds, men en hel branches historie og udvikling, og vi følger produktion, ledelse og arbejdsforhold gennem de enkelte perioder, hvoraf Per Boje behandler tiden frem til anden verdenskrig, Hans Chr. Johansen den senere periode. – Brygningen begyndte i november 1859, og fra januar 1860 kunne Albani sælge bayersk øl. Kamp på ølmarkedet har det ikke skortet på, men som det fremgår med al tydelighed, har Albani formået at hævde sig i konkurrencen med de øvrige bryggerier. – Industrihistorie med mange tal, tabeller og kurver kan være tung kost, men værket er let læst, og man glæder sig over ikke mindre end 150 billeder fra virksomheden. Heldigvis er det ikke kun ved festlige lejligheder, der fotograferes, og følgelig kan arbejdsgangen på en virksomhed som denne også følges ved hjælp af de mange fotografier, der er bevaret.

Finn Grandt-Nielsen og John L. Laurberg: Forbryderbilleder. Udgivet af Mammens Bogtrykkeri 1989. 64 si. Pris: 88,50 kr.

Der bringes en række portrætter, taget af fotograf Emil Rye, der var den førende fotograf i Odense i 1860'erne. En af de opgaver, han fik, var for Odense Politi at fotografere forbrydere, og i bogstaveligste forstand er der tale om et forbryderalbum. Bogen er udgivet i anledning af fotografiets 150-års jubilæum, men den giver samtidig et stykke interessant kriminalhistorie. De ca. 50 forbrydere, hvis portrætter bringes, omtales nærmere, og der er snarere tale om sølle mennesker, der har set sig tvunget til at stjæle lidt, end om udspekulerede forbrydere. Det er tidens sociale tabere, vi møder – ofte folk fra beskedne kår på landet, som er søgt ind til byen for at få bedre levevilkår, men ikke har kunnet klare sig. Blandt dem, vi møder, er den 29-årige herregårdspige, som er mor til tre uægte børn, og som stjæler en spand brombær, og den 48-årige smedesvend, der »tiltvender sig et løst liggende rendestensbræt, som han agter at benytte til brændsel«. Begge havnede i arresten og var blandt dem, som Emil Rye fotograferede.

Fra Overlærerforening til Skolelederkræds 1939-1989. Udgivet af Skolelederkrædsen i Odense 1989. 96 si.

De kommunale skoleledere oprettede i 1939 en forening af overlærere med det formål »at varetage skolelederes embedsmæssige og økonomiske interesser«. Foreningen har fejret 50-års jubilæum, og man har benyttet lejligheden til ikke alene at samle foreningens historie, men også at give en skildring af det kommunale skolevæsens udvikling: frem til 1939 ved arkivar Jørgen Thomsen og i perioden 1939-89 ved skoledirektør Henning Lehm. Den administrative del af skolevæsenet skildres af Erling Elbøll, der har oplevet udviklingen på nærmeste hold, idet han var ansat på skolevæsenets kontor fra 1938 til 1981. Afsluttende bringes en oversigt over Odense kommunes 46 skoler og deres ledelse gennem den omhandlede periode.

Henning Thalund: Fynske kirkeskibe. Bd. 27 i serien »Skrifter fra Svendborg & Omegns Museum«, 1989. 123 si. Pris: 130 kr.

Det fremgår af den indledende orientering, at der i Fyns Stift findes ca. 200 kirkeskibe. Årsagen til ophængningen, forskellige skibstyper, kirkeskibenes navne samt ceremonier i forbindelse med ophængningen behandles i særskilte afsnit, og som den centrale del af værket følger en beskrivelse af de enkelte kirkeskibe, registreret efter de enkelte provstier. Af Fyns-kortet med den gamle sogneinddeling fremgår det, at størstedelen af de fynske kirker har et eller flere kirkeskibe; det største antal findes i sogne omkring Svendborg, på Langeland, Tåsinge og Ærø, og det har en naturlig sammenhæng med skibsfartens betydning i dette område.

Henrik M. Jansen: Elvira Madigan og Sixten Sparre. Som samtiden opfattede dem – og 100 år senere. Bd. 21 i serien »Skrifter fra Svendborg og Omegns Museum«, rev. udgave 1989, 81 si. pris: 98 kr.

Dramaet på Tåsinge den 18. juli 1889 har været behandlet grundigt i andre sammenhænge, bl.a. af Henrik M. Jansen, der i 1987 udgav bogen »Elvira Madigan & Sixten Sparre, som samtiden opfattede dem«. I anledning af 100-årsdagen for den opsigtsvækkende begivenhed har samme taget tråden op, og bogen foreligger nu i revideret udgave, suppleret med pressens omtale af de to personer og deres skæbne omkring 100-årsdagen. Morgenposten konstaterer, at »100-års drama stadig fængere«, og herom vidner også genudgivelse af bogen.

Historiske huse i Kerteminde. Udgivet af Kerteminde Museum 1989. 443 si. Pris: 125 kr.

Kerteminde har fået en bygningsregistrant, der dækker den ældre del af købstaden, hvor der blandt de nuværende huse findes bygninger fra de sidste fem århundreder. For de enkelte ejendommers vedkommende registreres ejerne, hvorefter følger bygningsbeskrivelse og bygningshistorie. Dette måtte være af interesse for enhver, der beskæftiger sig med byens historie, men dertil kommer, at registranten kan være til god nytte, når der skal repareres og bygges om. Indledningsvis gives en samlet beskrivelse af byens bebyggelsesudvikling. – Området, der er analyseret, omfatter i dag 415 ejendomme, og hertil kommer ca. 100 ejendomme, der i tidens løb er nedlagt eller inddraget under naboejendomme. For mange af de ældste ejendommers vedkommende har det været muligt at opstille en ubrudt ejerrække fra slutningen af 1600-tallet og frem til i dag. – Det er et smukt værk, der tjener Kerteminde Museum til ære, og ved hjælp af støtte fra forskellig side er det muligt at sælge det til en absolut rimelig pris.

George Zeuthen: Caramba – for pokker. Udgivet af Faaborg kulturhistoriske Museer 1989. 136 si. Pris: 96 kr.

Det er en børne- og ungdomsbog, men den skal nævnes, da den bygger på lokalhistorisk stof. Handlingen udspilles i Faaborg og nærmeste omegn med Kaleko Mølle som hovedpersonens hjemsted, og den foregår under de spanske troppers ophold på Fyn i 1808. Bogen vil kunne indgå i undervisningen, og med udbytte vil man kunne beskæftige sig med dens bidrag til skildring af forholdene i begyndelsen af 1800-tallet. Det er begrænset, hvad der er af spændingsfyldte oplevelser, men det spiller i denne forbindelse en mindre rolle end skildringen af miljøet i en mindre købstad for snart 200 år siden.

Otto Jonassen: Drejø – øen midt i verden. Bd. 28 i serien »Skrifter fra Svendborg & Omegns Museum«, 1989. 138 si. Pris: 120 kr.

På grundlag af tidligere fremstillinger af Drejøes historie og ud fra egen viden ved samtaler med nuværende og tidligere drejøboer har forfatteren skrevet noget i retning af en sognehistorie, hvor vægten naturligt er lagt på de områder, der har været kendetegnende for det lille øsamfund gennem tiderne. Først og fremmest har det dog været et samfund, hvor landbrug har spillet en væsentlig rolle, og herom vidner afsnit om udskiftning og udflytning, om bylaug og oldermand. Kirke og skole, præst og degn hører også med, og dertil kommer sæd og skik, som nok afviger fra det, der kendetegner bondesamfundet på fastlandet. Der slutes med et ejendomsregister, omfattende 28 gårde og en række huse. – At Drejø betegnes som »øen midt i verden«, hidrører fra »Topographie over Drejøe Sogn« fra 1825, hvor der fortæles om amtsprovsten, der under et besøg på øen fik følgende forklaring på øens beliggenhed af en 80-årig kone: »En Miil til Taasinge, een til Fyen og een til Ærøe, Herre Gud! at dog Drejøe er lagt midt i Verden!«

Tage Heunecke og Jens Møllerup: Lærerstand på Langeland. Bidrag til Langelands lærer- og skolehistorie. Udgivet af Danmarks Lærerforenings Langelandskreds 1989. 389 si.

Langelands Lærerkreds har fejret 150-års jubilæum og benyttet lejligheden til at udgive et biografisk værk om de lærere, der gennem tiderne har været knyttet til de langelandske skoler, incl. pøgeskoler, friskoler og privatskoler, hvorom der anføres biografiske oplysninger. Arbejdet med indsamlingen begyndte for 12 år siden, og det er et betydeligt materiale, der er tilvejebragt af forfatterne, der selv en årrække har været knyttet til langelandske skoler. Ikke mindst lokalhistorikere vil kunne hente værdifulde oplysninger i dette værk.

Finn Stendal Pedersen: Den ulige frihed. Studier i myten om stavnsbåndsløsningens betydning. Odense Universitetsforlag 1990. 144 si. Pris: 138 kr.

Stavnsbåndsløsningen blev underskrevet den 20. juni 1788, og det er blevet markeret ved festligheder i 1838, 1888, 1938 og 1988. Som udgangspunkt tager forfatteren, hvad der er blevet sagt og skrevet ved disse jubilæer, og på den baggrund belyser han landbrugets kår fra stavnsbåndets indførelse i 1733 og frem til de store reformer ved 1700-tallets slutning. Der gives et billede af landbrugsstrukturen i Danmark i 1700-tallet, og der indgår naturligt en del fynsk stof, idet forfatteren de senere år har leveret flere bidrag hertil i Fynske Årbøger. Han er af den opfattelse, at der ved stavnsbåndsløsningen er skabt en myte, og at den sidst er blevet cementeret ved festlighederne i 1988. Hans bog er et forsøg på at revidere det idylliske billede, der hidtil har tegnet sig af stavnsbåndsløsningen.

Flemming Georgsen: Den fynske udvandring til Småland. Sunnerbo härad 1866-1880. Dalhus Forlag 1990. 106 si. Pris: 125 kr.

Det drejer sig om 52 fynske familier, størsteparten fra Hindsholm og området omkring Sønder sø og Nørre Broby, der i 1860'erne udvandrede til Sverige, nærmere betegnet til egnen syd for Ljungby. Mange fra dette område var på det tidspunkt udvandet til Amerika, og det var baggrunden for, at ejendommene her kunne fås for rimelige penge, sammenlignet med, hvad ejendomme kostede på Fyn. Indvandrerne blev betegnet som »snälla och arbetsamme jordbrukare«, og ikke mindst inden for husdyravl og dræning blev de foregangsmænd. – Efter indledende afsnit, hvor der redegøres for baggrunden for udvandringen fra Fyn til Småland, bringes registreringskemaer for de pågældende familier.

Eva Lund: Beboere i det gamle Bolbro. 1990, 41 si.

Eva Lund, tidligere praktiserende læge i Odense, behandler i sin lille bog det gamle Bolbro, der oprindeligt bestod af 8 gårde. Disses ejerhistorie gennemgås, og det giver omtale af godt 200 personer, som har haft tilknytning til gårdene siden slutningen af 1600-tallet, hvor oplysninger i matriklerne danner udgangspunktet. Indledningsvis konstaterer forfatteren, at af de små landsbyer, der i tidens løb er indlemmet i Odense, er vist ingen så grundigt udsløttet som Bolbro.

Gert Erichsen og Steen Ousager: Med æsel og piper cup i Minas Gerais. 1990, 86 si. Pris: 110 kr.

Bogen har undertitlen »en dansk mejerisucces i det indre Brasilien«, og den omhandler oprettelsen af en række mejerier efter dansk forbillede i den sydlige del af provinsen Minas Gerais. Det var danske mejerister, der drog ud i 1920'erne, og der bringes biografiske oplysninger om de 18, der var tale om. 7 af dem stammede fra Fyn. – Bogen erhverves ved at indsende beløbet til Steen Ousager, Virumvej 69 B, 2830 Virum. Postgironr. 6471897.

Årbøger, årsskrifter:

Fyens Stiftsbog 1989, 200 si. (Ekspedition: Bispekontoret, Klaregade 17, 5000 Odense C.)

Følgende af årbogens artikler har lokalhistorisk tilsnit:

Lise Christoffersen: Mit liv med Mathilde – i Tullebølle præstegård for 100 år siden (efterladte breve fra Mathilde Stenersen Hansen 1876-84).

Birgit Als Hansen, Birgitte Bøggild Johannsen, Hugo Johannsen, Morten Aaman Sørensen og Jens Velle: Om genåbningen af nicherne i altervæggen i Sct. Knuds Kirke den 3. januar 1989.

Billedserie: Nye og nyistandsatte graverhuse i Fyens Stift. Tekst: Jakob Hvidt. Foto: Birte Palle Jørgensen.

Fynske Minder 1989. Udgivet af Odense Bys Museer, 199 si.

Torben Grøngaard Jeppesen: Odense Bys Museer på vej ind i 1990'erne.

Henrik Thrane: De 11 guldsåle fra Mariesminde ved Langeskov (fund fra 1862).

- Karen-Hanne Stærmosen Nielsen: Bronzealderdragterne, som blev en messe værd. (Særdstilling på Hollufgård 1988-89).
- Mogens Bo Henriksen: Bregentved I (gravplads fra yngre romertid, Ringe sogn, undersøgelse 1988).
- Nils M. Jensen og Jens Sørensen: En ny brik til udforskningen af Nonnebakke-anlæggen i Odense.
- Tove Lund Larsen: Rosine og »Rosenkavaleren« (to nyerhvervelser på Fyns Kunstmuseum).
- Mette Skougaard: Nymølle fra Ellested sogn – en fynsk vandmølle på Frilandsmuseet.
- Johnny Wøllekær: Et bidrag til Katterød hospitals historie.
- Anders Vægter Nielsen og Johnny Wøllekær: Sprøjtehusene i de fynske landsogne ca. 1850-1900.
- Finn Grandt-Nielsen: To usædvanlige fotografier (Emil Ryes billeder af Claus Bergs altertavle i Sct. Knuds kirke og Odense Katedralskoles elever på udflugt i 1863).
- Niels Oxenvad: Carl Nielsen museet.

Årbog for Svendborg & Omegns Museum 1989. Udgivet af Museumsforeningen, 212 si.
Pris 109,80 kr.

- Per O. Thomsen: En foreløbig redegørelse efter 4 udgravningskampagner i Lundeberg.
- Karsten Kjer Michaelsen: Egelygård – en større sag – og foreløbig beretning om undersøgelsen af en romertidsgravplads ved Lundeberg.
- Gudme-Lundeberg-mødet den 30. oktober 1989 i Svendborg med bidrag af Tove Hatting, Ole Stilborg, Svend Nielsen, Ole Grøn og Kristian Kristiansen.
- Henrik M. Jansen: Svantevit fra Svendborg (Svantevit-pind).
- Marianne Rasmussen, Ole Alkær sig og Henrik M. Jansen: Restaurering og kopiering af en gravfane fra år 1702 i Gudbjerg kirke.
- Elly Kølln: Rokokodragter i Svendborg & Omegns Museum.
- Birgit Bremer: Dagligliv i Fruestræde (Fruestræde 9 og 13 i Svendborg).
- Benno Blæsild: Portrætter som håndværk – på sporet af en svendborgensisk maler (C. J. Weil 1806-65).
- Johannes Nielsen: Krigen 1864 set fra Sydfyn.
- Ida Larsen: Svendborg i året 1864.
- Erik Møller Nielsen og Palle Stenbock: Sejl- og skibstyper – Søfartssamlingerne i Troense.
- Morten Gøthche: Registrering og opmåling af fartøjer i det Sydfynske Øhav.
- Annelise Florian Hagemann: 50er lejligheden. (Lejlighed fra 1950'erne, indrettet på Viebæltegård).
- Marcus Andersen: Y/S Vikings tur til Nykøbing Falsters 700-års jubilæum: Pluk fra logbogen.

Cartha. Årsskrift for Kerteminde Museum 1988. Udgivet af Kerteminde Museum 1989.
95 si.

- Ole Nederland: Munkebo i krigsårene 1658-59.
- Anne-Lise Eilstrup: Hvor ligger Marsk Stig begravet?
- Erland Porsmose: Grubehuset i Rønninge.
- Rita H. Matzon: Chr. Jyde, Vilhelmine og alle de andre. Personerne bag gadenavnene i Kerteminde.
- Kurt Risskov Sørensen: Forsamlingshuse (på Nordøstfyn).

Cartha. Årsskrift for Kerteminde Museum 1989. Udgivet af Kerteminde Museum 1990. 95 si.

Orla Eigel Hansen: Garnisonen i Kerteminde (1942-43).

Rita H. Matzon: Chr. Jyde, Vilhelmine og alle de andre (Fortsættelse fra årsskriftet for 1988).

Eggert Banke: Befæstningen på Fyns Hoved under 2. verdenskrig.

Ole Nederland: Munkebo i krigsårene 1658-59 (Fortsættelse).

Anne-Lise Eilstrup: Hvad en kaldsbog fra Rynkeby-Revninge pastorat kan fortælle (1861-1922).

Stavn 1989. Udgivet af museer, arkiver og folkemindesamlinger i Faaborg kommune. 72 si.

Jens Bech: Fortidsminder omkring Faaborg. (Tilsyn og registrering af fortidsminder).

Nils M. Jensen: Skeletterne fortæller. (Fund af skeletter på byens gamle begravelsesplads ved Klokketårnet).

Minna Kragelund: 14.364 knapper hos købmanden i Faaborg. (Bidrag til knappernes historie omkring år 1700).

N. V. Næsselund Nielsen: Stamhuset Hvedholm som fæstegods.

Felix Kruse: Om soldaterbreve (fra krigene 1848-50 og 1864).

Johannes Ruben Hansen: Da der var ålekurvemagere til. Causeri).

Kaj Mehr: Om Rallebækhusene og deres beboere. (Svaninge sogn).

Ejnar Rasmussen: Skomagerdrengene på aktier. (Professor Aksel E. Christensen, statsgeolog Werner Christensen og lærer Edvard Christensen).

Johannes Ruben Hansen: Hvem kan sejle foruden vind? (Om smakkejoller og bådebyggere i Millinge).

Bodil Agertoft: Gilder i det gamle Aastrup. (Om gilder i sidste halvdel af 1800-tallet på grundlag af optegnelser).

E. Moss Christoffersen: Fragt-, rute- og færgefart i det sydfynske Øhav.

Bodil Madsen: Indre Mission omkring Aastrup og Vester Aaby.

Johannes Ruben Hansen: Zigeunere i grusgraven i Millinge (i begyndelsen af 1900-tallet).

Lyboen 11. Udgivet af Lyø Lokalhistoriske Forening. Pris i løssalg: 35 kr. (Ekspedition: Inger Bunde, Nygade 6, 6760 Ribe). 32 si.

Inger Bunde: Fællesskabets ophævelse. (Fortsættelse fra Lyboen 10).

Inger Bunde: Huse og folk IV. (Fortsættelse).

Skolebillede ca. 1925 (med navne).

Stednavne, ord og vendinger, årets gang.

Inger Bunde: Mad og drikke.

Ræthinge-Posten 1989. Årsskrift for Ringe Museumsforening og Ringe lokalhistoriske Forening. 40 si.

Thyra Kej: Hjemly Fri- og Efterskole 1889-1989.

Mogens Bo Henriksen: Arkæologi og arkivalier. (Arkæologiske undersøgelser ved Ringe sø).

H. Elmélund: Blade af en landsbydegns dagbog. (Lærer David Schjær Jacobsen, Søllinge).

Paul Fischer: Hvordan overdreven tobaksnydelse kunne føre til et sundt og spændende spejderliv for 60 år siden.

Bent Karlsen: Erindringer fra Ringe Hotel i trediveerne.

Mogens Bo Henriksen: En uheldig stenalderjæger og en jernalderbonde, som klunsede.
(Arkæologiske undersøgelser 1988-89).

Ræthinge-Posten 1990. Årsskrift for Ringe Museumsforening og Ringe lokalhistoriske Forening. 40 si. Pris: 30 kr.

Mogens Bo Henriksen: Udgravningerne på Bregentved 1989-90.

Uffe Klausen: Lidt om våbenmodtagelse (erindringer fra krigens tid).

H. Elmelund: Blade af en landsbydegns dagbog (fortsættelse fra 1989).

Connie W. Jensen og Uffe Rasmussen: Slagsmål mellem præsten og degnen (pastor H. Leerbech og lærer P. Rasmussen, Ringe, 1827-28).

Hans Larsen: Tårnuret i Ringe kirke.

Mogens Bo Henriksen: Brangstrupskatten - 125 år efter fremkomsten.

Bent Karlsen: Ringe markedsplads i trediveerne.

Jacob Bang Jensen: Ringe Luft Gaskompagni (oprettet 1902).

Allesø-Broby-Næsby Lokalarkiv 8: Fra høkerbutik til supermarked. 52 si. pris: 30 kr. (Ekspe-
dition: Lokalarkivet, Næsby Skole, Skolevej 9, 5270 Odense N.)

Der gives ved Kurt Johansen, Finn Madsen og H. H. Jacobsen en oversigt over forretningslivet i den tidligere Allesø-Næsbyhovedbroby kommune, idet der begrænses til butikker og forretninger, der har forhandlet kolonialvarer, fødevarer og andre daglige fornødenheder. Der er, siden de første høkerbutikker oprettedes i slutningen af 1850'erne, registreret ca. 60 forretninger af slagsen, og der gives på denne baggrund en skildring af forretningslivet og dets udvikling.

Navneregister

- Stig, Marsk 116
 Stokkeby 45
 Stærmosø, Henrik, snedkermester, Odense
 23, 26
 Sultzbach, Philip, svensk feltmarskal 75 ff.
 Surel, J., guldsmed, Odense 22
 Svendborg 11, 18 f., 28, 31, 48 ff., 58, 116
 Swidde, Willem, hollandsk kobberstikker
 63 f.
 Søndergaard, Poul, bogtrykker, Odense 22
 Søndersø 34, 115
 Sørensen, O. P., Middelfart 28
- Thomassen, Poul, fæstebonde, Vester
 Kærby 73
 Timmermann, Karl, friskolelærer 107 ff.
 Torstenson, Lennart, svensk feltherre 54 ff.
 Trellerup 78
 Tullebølle 115
 Tømmerup, Th., Odense 23
 Tårup v. Nyborg 86
 Tåsinge 58, 113
- Uldall, C., bestyrer, Kongshøj 93, 97
 Unsgaard, I. J., stiftamtmand, Odense 11
- Valdemars Slot 9, 56
 Vejlegård 9,
 Vejrup 9
 Vester Aaby 117
 Wilcken, L. A., hospitalsforstander,
 Odense 12 f.
 Vindinge 61
 Vitsø Nor, Ærø 51
 Wrangel, Karl Gustav, svensk rigsadmiral
 58
- Zeuthen, Fr. Bagger, sognepræst, Skamby
 10
- Ærø 38 ff., 113
 Ærøskøbing 38 ff.
 Øksendrup 83 ff.
 Ørritslev, Søndersø sogn 109
 Ørsted 34
- Åstrup 117
 Åsum 36, 79

Foreningsmeddelelser 1989–1990

Siden redaktionen af Fynske Årbøger 1989 sluttede, har foreningen afholdt følgende arrangementer:

Lørdag den 27. maj mødtes omkring 60 af medlemmerne ved Vor Frue kirke i Assens, hvor skoleinspektør Thomas Bruun førte os rundt i den store gotiske kirkebygning, der i størrelse kun overgås af domkirken i Odense. Efter omvisningen drak man kaffe i restaurant »Mågen«, hvorefter man kl. 16 mødtes igen ved Kærum kirke, hvor kontorchef Erhardt Clausen fortalte om de enestående kalkmalerier, der dukkede frem for 9 år siden, da kirkens indre blev delvis raseret af en brand. Det smukke forårsvejr kastede en ekstra glans over denne udflugt.

Søndag den 18. juni sejlede 48 medlemmer med færgen fra Bagenkop til Kiel, hvor man besøgte det Slesvig-Holstenske Frilandsmuseum samt marinemuseet ved Laboe. Vejret var også denne gang med os – næsten for meget – så det var en ret udmattet flok, der efter en gennemgang af det vidtstrakte friluftsmuseum sluttede den historiske del af udflugten ude ved den tyske marines mindeanlæg i Laboe. Et »Denkmal«, der nok i sin arkitektur og indretning står langt fra dansk mentalitet. Interessant, men trykkende.

Udflugten *den 2. september* til Rygård og Glorup viste atter, at fynske herregårde er nr. 1 på top-ti listen for foreningens udflugtsmål, idet henved 200 deltagere havde sluttet op om dette arrangement, hvor fru Alice Moltke-Huitfeldt tog gæstfrit imod os.

Vinterens foredragsrække blev indledt med et foredrag *den 21. november*, hvor biskop K. C. Holm fortalte om »De fynske vækkelser og deres følger«.

Tirsdag den 23. januar holdt mag. art. Ingrid Markussen fra Danmarks Lærerhøjskole et foredrag med titlen »Hvorfor fik vi en ny skolelov i 1814?«.

Hvert foredrag samlede omkring 40 tilhørere.

Årsmødet *den 10. marts 1990* var imødeset med en del spænding, da det var blevet bekendtgjort ved 1989-årsmødet, at man i 1990 ville fremsætte forslag til revision af Samfundets vedtægter.

Efter at formanden, Jørgen Engholm Pedersen, havde budt de ca. 40 deltagere velkommen, blev sognepræst Jens Rasmussen valgt til dirigent.

I sin beretning kom formanden ind på den svigtende medlemstilgang, der – når man fraregnede institutioner – nu var resulteret i, at der kun var omkring 700 rigtige levende og fuldgylldige medlemmer tilbage i Historisk Samfund for Fyns Stift.

Han efterlyste i den forbindelse en mere positiv interesse fra den fynske presse overfor foreningens aktiviteter.

Efter at have omtalt det forløbne års aktiviteter og takket dem, der havde stået bi ved arbejdet, fremhævede Engholm Pedersen den nyudgivelse af Jacob Aall Hofman Bangs beskrivelse af Odense amt fra 1843, tilrettelagt og kommenteret af Finn Stendal Pedersen, som et udgiverselskab indenfor rammerne af Historisk Samfund står for. I denne sammenhæng blev der rettet en tak til de sponsorer, uden hvem udgivelsen ikke havde været mulig.

Formanden sluttede sin beretning med varmt at anbefale de foreslåede vedtægtsændringer.

Formandens beretning blev enstemmigt godkendt, og det samme var tilfældet med regnskabet, der blev forelagt af kassereren Hugo Madsen. Trods stigende udgifter til trykning og porto var det alligevel lykkedes at få økonomien til at hænge sammen.

De foreslåede vedtægtsændringer blev enstemmigt vedtaget. Til den nye bestyrelse valgtes Hans Henrik Jacobsen, Henrik Jansen, Inger Vestergård Jørgensen, Hugo Mad-

sen, Kaj Mehr, Jens Møllerup, Finn Stendal Pedersen, Jens Rasmussen, Anne Riising, Julius Paulsen og Torben Grønnegaard Jeppesen.

Som suppleanter blev valgt Erik Moritz Hansen og Hanne Trydemann.

Alf Faxø og Signe Skov Christensen blev valgt til revisorer og Niels Adolf Hansen til revisorsuppleant.

Under eventuelt rettede Jens Møllerup en varm tak til den afgående formand og de afgående bestyrelsesmedlemmer for et godt samarbejde i de forløbne år.

Efter generalforsamlingen holdt professor, dr. phil. Henning Poulsen foredrag om »9. april og tiden derefter«. Et aktuelt emne, der her blev belyst fra flere utraditionelle synsvinkler.

Ved et møde den 29. marts har bestyrelsen konstitueret sig som følger: Formand: Finn Stendal Pedersen, næstformand: Torben Grønnegaard Jeppesen, kasserer: Hugo Madsen, sekretær: Jens Møllerup, redaktør: Hans Henrik Jacobsen, aktivitetsudvalg: Finn Stendal Pedersen, Inger Jørgensen, Henrik M. Jansen, Kaj Mehr, skriftudvalget: Hans Henrik Jacobsen, Anne Riising, Julius Paulsen, Jens Rasmussen.

Rudkøbing i marts 1990.

Jens Møllerup

Bestyrelsen:

Univ.lektor Finn Stendal Pedersen, formand (Toften 7, 5220 Odense SØ. Tlf.: Odense Universitet: 66 15 86 00 – priv.: 65 97 30 37).

Museumsdirektør Torben Grønnegaard Jeppesen, Odense, næstformand.

Lektor Hugo Madsen, kasserer (Vestergade 14, 5300 Kerteminde, tlf. 65 32 11 92).

Overlærer Jens Møllerup, sekretær (Kibshavevej 10, 5900 Rudkøbing, tlf. 62 51 27 59).

Lektor Hans Henrik Jacobsen, redaktør (Hyrdinden 5, 5270 Odense N., tlf. 66 18 01 00).

Fhv. landsarkivar Anne Riising, Odense.

Sygeplejerske Inger Vestergård Jørgensen, Bogense.

Museumsinsp. Henrik M. Jansen, Ryslinge.

Forstander Kaj Mehr, Svanninge.

Dommer Julius Paulsen, Svendborg.

Sognepræst Jens Rasmussen, Vester Aaby.

Love for Historisk Samfund for Fyns Stift

- § 1 Historisk Samfund for Fyns Stift er en selvejende forening, hvis formål er at vække og nære den historiske interesse og at fremme studiet af den fynske øgruppes historie.
- § 2 Dette formål søges nået:
- a) ved udgivelse af arbejder vedrørende den fynske øgruppes historie, navnlig ved en årbog, kaldet »Fynske Årbøger«,
 - b) ved forskellige former for mødevirksomhed, fortrinsvis med emner fra landsdelens historie, og ved udflugter til historisk interessante egne og steder.
- § 3 Indmeldelse i foreningen kan ske ved skriftlig eller mundtlig henvendelse til et af bestyrelsens medlemmer. Årsbidraget, hvis størrelse fastsættes på generalforsamlingen, opkræves ved udsendelse af årbogen i første halvdel af oktober kvartal. Udmeldelse må ske skriftligt til kassereren inden 1. januar.
- § 4 På den årlige generalforsamling vælges en bestyrelse bestående af 11 medlemmer. Valg til bestyrelse gælder for 2 år. Ved første generalforsamling er efter lodtrækning 6 bestyrelsesmedlemmer på valg, ved den følgende generalforsamling de øvrige 5 bestyrelsesmedlemmer. På den årlige generalforsamling vælges endvidere 2 suppleanter, 2 revisorer og 1 revisorsuppleant. Bestyrelsen konstituerer sig med formand, næstformand, kasserer, sekretær og redaktør samt et skriftudvalg på 3 medlemmer. Bestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden.
- § 5 Årsmøde med ordinær generalforsamling afholdes i januar kvartal. Generalforsamlingen indkaldes med mindst 4 ugers varsel. Ordinær generalforsamling afholdes med følgende dagsorden:
- a) Valg af dirigent
 - b) Beretning ved formanden
 - c) Forelæggelse af regnskab
 - d) Fastsættelse af kontingent
 - e) Indkomne forslag
 - f) Valg af bestyrelsesmedlemmer, 2 suppleanter, 2 revisorer og 1 revisorsuppleant
 - g) Eventuelt
- Forslag, der ønskes behandlet på den ordinære generalforsamling, skal være formanden i hænde senest 2 uger før generalforsamlingens afholdelse. En lovligt indvarslet generalforsamling er beslutningsdygtig uden hensyn til antallet af fremmødte medlemmer. Beslutninger afgøres ved stemmeflerhed. Dog kræves der ved lovændringer et flertal på 2/3 af de fremmødte medlemmer.
- § 6 Ekstraordinær generalforsamling kan afholdes med mindst 4 ugers varsel og med angivelse af dagsorden. En lovligt indvarslet ekstraordinær generalforsamling er beslutningsdygtig uden hensyn til antallet af fremmødte medlemmer. Beslutninger afgøres ved stemmeflerhed. Dog kræves der ved lovændringer et flertal på 2/3 af de fremmødte medlemmer.
- § 7 Til ophævelse af Historisk Samfund kræves vedtagelse med et flertal på mindst 2/3 af de fremmødte medlemmer på to generalforsamlinger, afholdt med mindst 4 ugers mellemrum. Ved foreningens ophør afgør generalforsamlingen, hvorledes der skal disponeres over foreningens midler.

HISTORISK SAMFUND for Fyns Stift KASSEREGNSKAB for året 1989

UGFIFTER:

Trykning af årbog	kr. 63.451,71
Udsendelse, porto, kontorartikler	15.583,45
Generalforsamling, bestyrelsesmøder	191,10
Forsikring	389,00
Gaver, repræsentation, kørsel	1.800,00
Kontingent til SLF	2.400,00
Honorarer og møder	5.285,00
Andre udgifter	300,00
Overskud	7.315,22
	96.715,48

INDTÆGTER:

Kontingent		62.570,00
Tilskud: Kulturministeriet	6.000	
Odense Kommune	7.000	÷12
Fyns Amt	6.500	
Dansk hist. Fællesfor.	5.700	25.188,00
Renter		105,24
Salg af bøger		3.052,80
Overskud ved møder og udflugter		2.799,44
Lån fra jubilæumsfonden		3.000,00
		96.715,48

BEHOLDNINGER:

	1988	1989
Bank/sparekasse	522,93	1.811,15
Giro	1.192,35	7.219,35
	1.715,28	9.030,50
Jubilæumsfond		
Bank	16.597,57	3.843,21
Aktiebeholdning	3 043,00	9.008,25
	21.355,85	21.881,96

JUBILÆUMSFOND:

	1988	1989
Bankindestående	17.168,74	16.597,57
Aktiebeholdning		3.043,00
Renter og udbytte	1.192,63	880,64
Overf. til/fra kasseregnskab	1.000,00	÷3.000,00
Salg/køb af tegningsret	178,00	÷215,00
Overf. til Udgiverselskabet		÷5.000,00
Kursgevinst	101,20	545,25
	19.640,57	12.851,46

Ovenstående regnskab er fundet i overensstemmelse med bøgerne, som vi har revideret. Beholdningerne er os forevist.

Kerteminde, den 31. januar 1990
Hugo Madsen

Assens, den 22. februar 1990
Erhardt Clausen

Odense, den 27. februar 1990
Signe Skov Christensen

Forfattere til årbogens artikler

Bjørn Westerbeek Dahl

Forskningsbibliotekar. F. 1952.

Biografi: Fynske Årbøger 1979.

Adresse: Haraldsgade 35, II t.v., 2200 København N.

Hans Henrik Jacobsen

Lektor ved Odense Katedralskole. F. 1936.

Biografi: Fynske Årbøger 1975 og 1988.

Adresse: Hyrdinden 5, 5270 Odense N.

Jørgen Elsø Jensen

F. 1948. Cand. mag i filosofi og historie fra Odense Universitet 1979. 1982-89 ansat på Nationalmuseets 2. afdl. med bygningsregistreringsopgaver på Fyn som arbejdsopgave. Udarbejdet registranter over historiske huse på Strynø, i Rudkøbing og Kerteminde. Har siden 1989 arbejdet som konsulent, hovedsagelig for Planstyrelsen. Har i samarbejde med denne foretaget en række undersøgelser af Danmarks middelalderlige købstæder.

Adresse: Bågåes Allé 8A, II t.h., 5700 Svendborg.

Per Grau Møller

F. 1955. Cand. mag. i historie og middelalderarkæologi 1984. Lic. phil. i historie 1988. Seniorstipendiat ved Kartografisk Dokumentationscenter, Odense Universitet.

Litterær virksomhed: Udskiftningen og dens økonomiske og sociale følger i Sønderjylland ca. 1730-1830. En analyse af et udvalgt område på Nordals. 1984. – Sammen med Erland Porsmose: Byen vokser. Odense kommune i kort. (Kortbind til Odense Bys Historie), 1988. – Fra landsby til soveby. Landbebyggelsen og dens økonomiske og kulturlandskabelige forudsætninger på Fyn 1770-1965. 1990.

Adresse: Marslev Byvej 25, 5290 Marslev.

Ole Nederland

Overlærer. F. 1930.

Biografi: Fynske Årbøger 1982.

Adresse: Lærkehaven 11, 5330 Munkebo.

Knud Aarup

Tidl. sognepræst i Kerte. F. 1901.

Biografi: Fynske Årbøger 1976.

Adresse: Kertevej 55, Kerte, 5560 Assens.

Tilbud

(bestilling sendes til lektor H. H. Jacobsen, Hyrdinden 5, 5270 Odense N.)

Årbog for Odense og Assens amter 1928–29, 1931–32, 1936–38, ialt	30,00
Enkelte hæfter	5,00
Registerhæfte til årbøgerne 1913–25	2,00
<i>Fynske Årbøger:</i>	
Årgang 1940, 1941, 1942, 1944, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, pr. stk.	10,00
Årgang 1962–66, pr. stk.	20,00
Årgang 1967–74, pr. stk.	25,00
Årgang 1975ff	35,00
Årgang 1983ff	50,00
Årgang 1989ff	65,00
<i>Øvrige publikationer:</i>	
Jacob Madsens Visitatsbog, 1 hæfte (Baag og Vends herreder)	6,00
Jørgen Hæstrup: Hilsen til Vera (Våbenmodtagelser på Fyn under besættelsen)	10,00
Svend Frederiksen: Aasum – træk af sognets historie, 198 s.	30,00
Svend Frederiksen: Seden – træk af sognets historie, 171 s.	38,50
K. J. Jensen: Nyborg under besættelsen, 180 s.	15,00
H. Kirchhoff: Oprøret i Svendborg, august 1943 (særtryk)	5,00
N. Vesterdal: Giersings Realskole (særtryk)	8,00
Dalum sogns historie v. Jacob Hansen og Knud Mortensen, 4 bd. ialt	80,00
Danmarks Riges Breve, Fyn og Lolland-Falster, II 1–4, ialt	8,00
C. A. Christensen: Historiske Oversigter til Danmarks Riges Breve	1,00

Historiske studier fra Fyn

Historisk Samfund har i samarbejde med Landsarkivet gennem årene udgivet en række af-handlinger i duplikeret form, og nedenstående forhandles fortsat.

Tilbud: Nedennævnte publikationer sælges til en samlet pris á 100 kr. + porto. Pris for enkeltpublikationer: 25 kr. Bestilling sendes til lektor Hans Henrik Jacobsen, Hyrdinden 5, 5270 Odense N.

- 2: K. Bang Mikkelsen: Degne og skoleholdere samt kateketer, klokkere og organister i Fyns stift indtil 1814. 286 si.
- 5: Carsten Egø Nielsen: Kriminalitet og socialforsorg i Odense 1920–39. 94 si.
- 6: Lauritz Pedersen Næraaes »Noget lidet angaaende Svendborg samlet 1771«, udgivet af Lotte Jansen. 43 si.
- 7: En ung Piges Historie og andre fortællinger, skrevet af den fynske friskolelærer Jens Vilhelm Pedersen 1877–1901. Udgivet af Vibeke Harsberg. 49 si.
- 8: Peter Windfeld Hansen: Befolkningsforhold på Lyø i det 18. og første halvdel af 19. årh. 135 si.
- 9: Hans Henrik Jacobsen: Tyske beslaglæggelser i Odense og Assens amter 1940–45. 58 si.
- 10b: L.P. Pedersen: Fynske Standure og deres mestre o. 1700–o. 1850. Udgivet af Gerda Rost. 2. hæfte: Hårby-Åstrup.
- 11: Lotte Dombernowsky: Fynsk herregårdsliv: Grevskabet Gyldensteen og dets styrelse 1750–1770.